
Σχέδιο Νόμου Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας
«Ενεργή Μάχη»
Q & A

1. Ποια είναι η βασική φιλοσοφία των νέων ρυθμίσεων;

Το νομοσχέδιο εισάγει μια συνολική μεταρρύθμιση του συστήματος πολιτικής προστασίας και δασοπυρόσβεσης, μετατοπίζοντας το βάρος από την αποσπασματική αντίδραση στην οργανωμένη πρόληψη, την επιστημονικά τεκμηριωμένη απόφαση και τη θεσμική λογοδοσία. Πρόκειται για μια εκτεταμένη αναμόρφωση του πλαισίου διατάξεων του ν. 4662/2020 (Α' 27). Η βασική φιλοσοφία είναι η «ενεργή μάχη πριν και κατά τη διάρκεια του κινδύνου. Δηλαδή, έμφαση στην πρόληψη, στη διαχείριση κινδύνου, στη χρήση δεδομένων και στη συνεχή αξιολόγηση της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας. Κεντρικός μεταρρυθμιστικός στόχος είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Εθνικού Μηχανισμού Πολιτικής Προστασίας μέσα από την αξιοποίηση των lessons learned και τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.

2. Τι αλλάζει στο μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό της πολιτικής προστασίας;

Καθιερώνεται το Στρατηγικό Σχέδιο Διαχείρισης Δασικών Πυρκαγιών με δεκαετή διάρκεια, το οποίο θα εγκρίνεται από το ΚΥΣΕΑ και θα περιέχει τη βασική στοχοθεσία για το αύριο της δασοπυροπροστασίας με KPIs για την αξιολόγηση της προόδου. Ευθυγραμμιζόμαστε έτσι με διεθνή πρότυπα Integrated Fire Management (IFM).

3. Δίνεται βάρος στην πρόληψη;

Το αποτρεπτικό και προληπτικό δόγμα διαπνέει όλο το νομοθέτημα και εμπεδώνεται με την πρόβλεψη Ειδικών Σχεδίων Πρόληψης. Προβλέπεται η κατάρτιση των Ειδικών Σχεδίων Πρόληψης Πυρκαγιών σε όλα τα επίπεδα (εθνικό με τη μορφή κατευθυντήριων οδηγιών, περιφερειακό, τοπικό), ώστε κάθε περιοχή υψηλού κινδύνου να έχει συγκεκριμένο σχεδιασμό προληπτικών παρεμβάσεων. Θεσπίζεται η υποχρέωση επικαιροποίησης των Περιφερειακών και των Τοπικών Σχεδίων Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών από τις Περιφέρειες και τους Δήμους ανά 2 έτη, ώστε να μην υπάρχουν παρωχημένοι σχεδιασμοί, ενώ παρέχεται και η δυνατότητα εκπόνησης κοινών διαδημοτικών σχεδίων.

4. Πώς θα έχει πρόσβαση ο κάθε πολίτης στο σχεδιασμό της πολιτικής προστασίας;

Επειδή είναι αρκετές φορές δύσκολο στον πολίτη να μελετήσει και να εφαρμόσει τα σχέδια της περιοχής του, προβλέπεται η ψηφιακή αποτύπωση και ηλεκτρονική τήρηση των σχεδίων, με τη χρήση μεταδεδομένων πάνω σε οπτικούς διαδραστικούς και διαλειτουργικούς χάρτες.

5. Πώς αλλάζει η επιχειρησιακή λειτουργία;

Βασικός στόχος είναι η απόκτηση κοινής επιχειρησιακής εικόνας μέσα από τη σύσταση 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Κέντρων Συμβάντων “war rooms” και τη θεσμοθέτηση του Τακτικού Στοιχείου Διοίκησης “tactical command element”. Επιπλέον, εφαρμόζεται το Σύστημα Διοίκησης Συμβάντων (Incident Command System “ICS”), το οποίο αποτελεί ένα διεθνές πρότυπο διαχείρισης κρίσεων που εισάγεται για πρώτη φορά με δεσμευτικό τρόπο. Καθιερώνει κοινή επιχειρησιακή «γλώσσα», σαφείς ρόλους διοίκησης και ενιαίες διαδικασίες, ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να λειτουργούν συντονισμένα στο πεδίο. Χαρακτηριστική εκδήλωση του εν λόγω συστήματος είναι η συγκρότηση στοιχείου διοίκησης στο πεδίο με σαφή ιεραρχία και χώρο συγκέντρωσης/ανασυγκρότησης δυνάμεων [staging area, όπως τα Κινητά Επιχειρησιακά Κέντρα του Π.Σ. (βλ. «Όλυμπος)], διασφαλίζοντας ενιαίο κέντρο λήψης και εκτέλεσης αποφάσεων στο πεδίο του συμβάντος.

6. Πώς αυξάνεται η ετοιμότητα του Εθνικού Μηχανισμού;

Συστήνεται Μητρώο Στοιχείων και Επικοινωνίας του Εθνικού Μηχανισμού Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, με υποχρέωση συνεχούς επικαιροποίησης. Παύει πλέον η αναζήτηση υπαλλήλων και αρχών την ώρα της κρίσης. Η Πολιτική Προστασία θα ξέρει από πριν με ονοματεπώνυμο τον κάθε υπεύθυνο. Ακόμη, αναδιαρθρώνεται η εσωτερική οργάνωση και λειτουργία του Εθνικού Συντονιστικού Κέντρου Διαχείρισης Κρίσεων. Τέλος, συστήνεται Διεύθυνση Προληπτικής Πυροπροστασίας στο Αρχηγείο του Π.Σ. με αποστολή τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τον συντονισμό της εφαρμογής της εθνικής πολιτικής προληπτικής πυροπροστασίας, την κατάρτιση και επικαιροποίηση του θεσμικού και τεχνικού πλαισίου πυρασφάλειας και την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των μέτρων πρόληψης.

7. Τι είναι η προδιαγεγραμμένη καύση με απλά λόγια;

Πρόκειται για ένα μέτρο προληπτικής πυροπροστασίας και διαχειριστικό μέτρο δασικών οικοσυστημάτων. Ορίζεται νομικά για πρώτη φορά η «προγραμματισμένη και ελεγχόμενη χρήση φωτιάς» υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ως εργαλείο διαχείρισης δασικής καύσιμης ύλης και πρόληψης πυρκαγιών. Η ρύθμιση αυτή θεωρείται καινοτομία για τα ελληνικά δεδομένα, καθώς αναγνωρίζει επίσημα τη φωτιά ως μέσο πρόληψης, κάτι που σε άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου εφαρμόζεται ήδη επί χρόνια. Ο σχεδιασμός μιας προδιαγεγραμμένης καύσης γίνεται από κοινού από τη τοπική δασική υπηρεσία και την οικεία Περιφερειακή Πυροσβεστική Διοίκηση, βάσει ειδικής μελέτης καύσης.

8. Σε τι συνίσταται η ελεγχόμενη βόσκηση;

Με την αξιολογούμενη ρύθμιση θεσπίζεται η ελεγχόμενη βόσκηση ως μέτρο πρόληψης δασικών πυρκαγιών, ενσωματώνοντάς την πλήρως στο υπάρχον πλαίσιο διαχείρισης βοσκήσιμων γαιών. Συνίσταται στη διαχείριση του ζωικού κεφαλαίου για μείωση καύσιμης ύλης, δημιουργία ζωνών πυρασφάλειας και ενίσχυση ανθεκτικότητας οικοσυστημάτων. Με απλά λόγια, αξιοποιεί τα βόσκοντα ζώα (κυρίως αιγοπρόβατα) για να «καθαρίζουν» τα εύφλεκτα χόρτα και θάμνους, λειτουργώντας σαν φυσικές «χορτοκοπτικές» μονάδες.

9. Η φωτιά θα σβήνεται με φωτιά;

Η ελεγχόμενη χρήση πυρός «αντιπύρ» θα επιτρέπεται μόνο στο πλαίσιο καταστολής εν εξελίξει υπαίθριας πυρκαγιάς σε δασικές, χορτολιβαδικές ή λειψές αγροτικές εκτάσεις, και μόνο εφόσον η επιχειρησιακή αξιολόγηση κινδύνου από το Π.Σ. δείχνει ότι είναι αναγκαίο μέσο περιορισμού της εξάπλωσης και δεν υπάρχουν άλλες κατάλληλες εναλλακτικές μέθοδοι με μικρότερο κίνδυνο. Η εκτέλεση επιτρέπεται αποκλειστικά από προσωπικό του Π.Σ. που έχει πιστοποιηθεί στη συγκεκριμένη τακτική μέθοδο. Τα στελέχη του Σώματος εφάρμοσαν τη συγκεκριμένη μέθοδο στην Ισπανία το περασμένο καλοκαίρι με θεαματικά αποτελέσματα. Ήρθε λοιπόν η ώρα να υιοθετηθεί με πιο απλοποιημένη και επιχειρησιακά αποτελεσματική μορφή και στην ελληνική έννομη τάξη και να ενισχυθεί το «οπλοστάσιο» των πυροσβεστικών δυνάμεων.

10. Πώς ενισχύεται η λογοδοσία μετά από μεγάλες καταστροφές;

Θεσπίζονται ανεξάρτητες επιτροπές επιστημονικής αξιολόγησης μεγάλων πυρκαγιών καθώς και φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών, όπως επίσης και ο ετήσιος απολογισμός της αντιπυρικής περιόδου με συγκεκριμένους αντικειμενικούς δείκτες απόδοσης, ώστε να γίνεται η διαχρονική σύγκριση των αντιπυρικών περιόδων επί τη βάση όμοιων δεδομένων. Για πρώτη φορά, η επιχειρησιακή δράση θα αξιολογείται μέσα από τη βάση της κοινοβουλευτικής διαδικασίας.

11. Πώς ενισχύονται τα εναέρια μέσα του Πυροσβεστικού Σώματος;

Η αύξηση του αριθμού των πτητικών μέσων του Π.Σ., οι παραλαβές του προγράμματος «ΑΙΓΙΣ», η ένταξη όλο και περισσότερων drones καθιστούν επιτακτική την ανάγκη δημιουργίας μιας νέας Διεύθυνσης στο Αρχηγείο για τα διοικητικά, οργανωτικά, διαχειριστικά και υποστηρικτικά θέματα που ανακύπτουν, καθώς και την λειτουργική και οργανωτική αναβάθμιση της Υ.Ε.Μ.Π.Σ. που θα λειτουργεί ως «Σμηναρχία» της Διεύθυνσης Εναερίων Μέσων του Αρχηγείου Π.Σ., έχουσα την αρμοδιότητα για το επιχειρησιακό σκέλος της αξιοποίησης επανδρωμένων και μη επανδρωμένων μέσων. Επιπρόσθετα, παρέχεται η δυνατότητα εκπαίδευσης πιλότων και μηχανικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων σε πυροσβεστικό προσωπικό γενικών καθηκόντων με πληρωμή του κόστους εκπαίδευσης από την Υπηρεσία για την ενίσχυση της στελέχωσης του εναερίου στόλου και παράλληλη μετάταξη των επιτυχόντων σε πυροσβεστικό προσωπικό ειδικών καθηκόντων.

12. Τι αλλάζει πρακτικά με τη θεσμοθέτηση Κανόνων Εμπλοκής για το Πυροσβεστικό Σώμα και γιατί θεωρούνται κρίσιμη μεταρρύθμιση;

Οι Κανόνες Εμπλοκής “Rules of Engagement” θεσπίζονται για να καλύψουν ένα διαχρονικό θεσμικό κενό και να εμπεδώσουν ένα υποχρεωτικό επιχειρησιακό δόγμα, ορίων εντολής και επιπέδων απόφασης στο πεδίο. Η επιχειρησιακή δράση του Πυροσβεστικού Σώματος τυποποιείται, προστατεύοντας τόσο την αποτελεσματικότητα της απόκρισης όσο και τα

στελέχη από νομική και διοικητική αβεβαιότητα. Με τον τρόπο αυτό, γίνεται σαφής καθορισμός του τι μέσα και προσωπικό ενεργοποιείται, από ποιον ενεργοποιείται, σε ποιο επίπεδο και με ποιες επιχειρησιακές προϋποθέσεις.

13. Τι αλλάζει στους καθαρισμούς οικοπέδων;

Ο καθαρισμός οικοπέδων και η υποχρεωτική υποβολή υπεύθυνης δήλωσης καθαρισμού στο Εθνικό Μητρώο οριοθετείται χρονικά από την 1η Απριλίου έως την 30η Μαΐου κάθε έτους, με υποχρέωση συντήρησης καθ'όλη τη διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου. Έτσι, ο πολίτης γνωρίζει εκ των προτέρων όχι μόνο τι οφείλει να πράξει, αλλά και τον ακριβή χρόνο και τρόπο συμμόρφωσης, χωρίς αιφνιδιασμούς ή ασάφειες. Παράλληλα δίνεται δυνατότητα παράτασης της ανωτέρω προθεσμίας, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες.

Οι Δήμοι αναλαμβάνουν τη μέριμνα για την έγκαιρη ενημέρωση των υπόχρεων, τη διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων καθ'όλη τη διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου και, όπου απαιτείται, την εκτέλεση αυτεπάγγελτων καθαρισμών. Το Πυροσβεστικό Σώμα, από την άλλη πλευρά, αποκτά σαφώς προσδιορισμένο ρόλο ελέγχου συμμόρφωσης, ιδίως κατόπιν καταγγελιών και σε περιοχές αυξημένου κινδύνου.

Ιδιαίτερη σημασία έχει και ο εξορθολογισμός του συστήματος κυρώσεων. Τα πρόστιμα καθίστανται αναλογικά και πραγματικά αποτρεπτικά, με σαφή διάκριση μεταξύ της ουσιαστικής παράβασης (μη καθαρισμός) και της παράλειψης τυπικής συμμόρφωσης (μη υποβολή δήλωσης). Προβλέπεται αυστηρή κύρωση για την ψευδή δήλωση, ενώ τόσο οι Δήμοι όσο και το Πυροσβεστικό Σώμα διαθέτουν πλέον παράλληλη αρμοδιότητα επιβολής προστίμων, ανάλογα με το ποιος διαπιστώνει την παράβαση, εξαλείφοντας το προηγούμενο θεσμικό κενό.

Τέλος, η ρύθμιση ενσωματώνει ρητή μέριμνα για ειδικές κατηγορίες πολιτών και την άρση ψηφιακών αποκλεισμών. Προβλέπεται εναλλακτικός, μη ψηφιακός τρόπος υποβολής δήλωσης για άτομα προχωρημένης ηλικίας, ΑμεΑ και όσους αντιμετωπίζουν αντικειμενική αδυναμία χρήσης ηλεκτρονικών υπηρεσιών, ενώ προβλέπεται η λειτουργία Κέντρου Υποστήριξης Υποβολής Δηλώσεων στο Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, το οποίο λειτουργεί ως help desk για την καθοδήγηση και υποβοήθηση των υπόχρεων.

14. Γιατί κρίθηκε αναγκαία η σύσταση ξεχωριστής Ειδικής Επιτροπής Εκτίμησης Πλημμυρικού Κινδύνου;

Η πλημμυρική απειλή έχει διαφορετική δυναμική από τις δασικές πυρκαγιές και απαιτεί εξειδικευμένη επιστημονική προσέγγιση σε πραγματικό χρόνο. Η νέα Επιτροπή λειτουργεί ως μόνιμος επιστημονικός πυλώνας πρόγνωσης, αξιολόγησης και καθοδήγησης, ενισχύοντας τη λήψη προληπτικών μέτρων πριν την εκδήλωση του φαινομένου και όχι εκ των υστέρων. Δεν υποκαθιστά τον Εθνικό Μηχανισμό, αλλά τον τροφοδοτεί με τεκμηριωμένη γνώση, μειώνοντας τον κίνδυνο αιφνιδιασμού και αστοχίας αποφάσεων.

15. Ποια μέριμνα επιδεικνύει το νομοσχέδιο για τις νησιωτικές περιοχές;

Συστήνονται Πυροσβεστικά Φυλάκια νησιωτικών περιοχών ανάλογα με της υπηρεσιακές ανάγκες με απόφαση του Αρχηγού του Π.Σ. Επίσης, θεσπίζεται η δυνατότητα τοποθέτησης των εξερχόμενων από τις Σχολές της Πυροσβεστικής Ακαδημίας σε νησιωτικές περιοχές. Κύρια μέλημα είναι να υπάρχει ένας κρίσιμος αριθμός πυροσβεστικού προσωπικού στα νησιά μας, ώστε να μην εξαρτώνται από τη μετακίνηση δυνάμεων από την ενδοχώρα.

16. Πώς μπορεί να συμμετάσχει η κοινωνία των πολιτών σε καταστάσεις κρίσης;

Συστήνεται Μητρώο Επικουρικών Δυνάμεων Πολιτικής Προστασίας, στο οποίο μπορούν να εντάσσονται ιδιώτες και επιχειρήσεις με διαθέσιμα μέσα, εξοπλισμό και τεχνογνωσία. Έτσι, η συνδρομή τους γίνεται οργανωμένα, με σαφείς κανόνες και χωρίς επιχειρησιακή σύγχυση.

17. Υπάρχουν αλλαγές για τους εθελοντές;

Ύστερα από συζητήσεις με αντιπροσωπευτικές εθελοντικές οργανώσεις ικανοποιούνται πάγια αιτήματά τους. Παρέχεται η δυνατότητα στους εθελοντές πυροσβέστες να προσφέρουν υπηρεσία σε συμβάν που βρίσκεται εκτός της τοπικής τους αρμοδιότητας. Για παράδειγμα σήμερα ένας εθελοντής της Πεντέλης, που βρίσκεται το καλοκαίρι στη Ρόδο, δεν μπορεί να επιχειρήσει στο νησί, αν προκύψει εκεί φωτιά. Αυτό πλέον θα επιτρέπεται. Αυξάνεται το όριο ηλικίας των εθελοντών από τα 60 στα 65 έτη. Προβλέπεται η Καταβολή αμοιβής σε εθελοντές πυροσβέστες που εργάζονται στο Δημόσιο για τις ημέρες που εκτελούν υπηρεσία στο Π.Σ. Μέχρι σήμερα το αυτονόητο αυτό πράγμα δεν ίσχυε.

18. Τι αλλάζει στη χρήση δεδομένων και τεχνολογίας;

Ανασυγκροτείται η Εθνική Βάση Δεδομένων Κινδύνων και Απωλειών, με γεωχωρική αποτύπωση, διαλειτουργικότητα και αξιοποίηση δορυφορικών δεδομένων, αισθητήρων και drones. Στόχος είναι, μεταξύ άλλων, η λήψη αποφάσεων με τη συνδρομή της τεχνητής νοημοσύνης και στην ταχεία ανάλυση πολλαπλών πηγών δεδομένων.

19. Πώς ενισχύεται η αντιμετώπιση των εγκλημάτων εμπρησμού;

Η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Εγκλημάτων Εμπρησμού αναβαθμίζεται λειτουργικά και αποκτά διαπεριφερειακά ανακριτικά κλιμάκια, μητρώο πιστοποιημένων εμπειρογνομόνων και ενισχυμένες ανακριτικές αρμοδιότητες, με στόχο την αποτροπή και τη συστηματική δίωξη του εμπρησμού.

20. Τι σημαίνει στην πράξη η αναβάθμιση της Πυροσβεστικής Ακαδημίας;

Με τις εν λόγω ρυθμίσεις, η Πυροσβεστική Ακαδημία μετατρέπεται σε φορέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τη διεξαγωγή προγραμμάτων πρώτου, δευτέρου (μεταπτυχιακά) και τρίτου (διδακτορικά) κύκλου σπουδών, καθώς και την προώθηση της έρευνας στους τομείς της πυρασφάλειας, της πολιτικής προστασίας και των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης. Καθορίζεται ότι η Ακαδημία θα λειτουργεί ως μονοτμηματική ανώτατη

σχολή, η οποία ευθυγραμμίζεται με τα πρότυπα οργάνωσης και λειτουργίας των ελληνικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.). Με τον τρόπο αυτό, η Πολιτεία επιδιώκει να αναβαθμίσει την εκπαίδευση και την επιστημονική κατάρτιση των στελεχών του Πυροσβεστικού Σώματος, να ενισχύσει την ικανότητά τους να ανταποκρίνονται σε πολύπλοκους κινδύνους και να δημιουργήσει ένα θεσμικό υπόβαθρο παραγωγής έρευνας και καινοτομίας στον κρίσιμο τομέα της πολιτικής προστασίας. Η νέα Ακαδημία συνδέει εκπαίδευση, έρευνα και επιχειρησιακή πρακτική, παράγοντας στελέχη με διοικητικές, αναλυτικές και τεχνολογικές δεξιότητες, και όχι μόνο επιχειρησιακή εμπειρία.